

Nőegyletek a dualizmus kori Magyarországon.

A Nyíregyházi Jótékony Nőegylet története.

Bevezetés

A témámat személyes érdeklődésem indította el a nők dualizmus kori társadalmi helyzete iránt. Ezért a pályázati kiírások közül én a „Kultúrtörténet, kulturális, szabadidős és karitatív tevékenységet folytató egyesületek, társaságok és intézmények (könyvtárak, mozik) története településemen”, nevezetű témát választottam és ezen belül a nőegyletekre fektettem a hangsúlyt. A munkámat a következőképpen építettem fel: először is megvizsgáltam, hogy az egyesület, mint jogi fogalom, hogyan alakult a különböző korszakokban. A középkorban ezek a kezdetleges egyesületek gyakran egyházi irányítás alatt álltak, míg a XIX. században az állam szigorúan felügyelte őket, aztán a politikai és nem politikai egyletek is megszülettek, akik részt vettek a közösség életében, foglalkoztak azok belső problémáival. A második nagy egységben a nőegyletek kialakulására, társadalmi összetételére, szerepére helyeztem a hangsúlyt. Itt azt fejtegettem, hogy milyen céllal is alakultak ki és hogyan tudott kilépni egy dualizmus korabeli nő a családi fészek mellől a társadalmi életbe. Azt tudjuk, hogy a dualizmus időszakában a szegénység meghatározó tényező volt és a kutatások alapján megállapítható, hogy 1869-ben az ország 13,2 millió lakosa közül, 9 millió fő (65%) élt olyan jövedelmi és vagyoni körülmények között, amely alapján szegénynek minősíthető. Az állam úgy gondolta nincs sok köze a szegényekhez és nem is hoztak létre a megélhetésüket segítő biztosítási rendszert. A gondoskodó állam modellje jóval később a két világháború közötti időszakban alakult ki. Így jutottak tehát szerephez a nők és a társadalom a jótékonykodás feladatával látta el korunk nemes asszonyait, akik elsősorban az arisztokrata réteg közül kerültek ki. A Statisztikai Hivatal adataira hivatkozva megvizsgáltam azt, hogy nálunk Szabolcs Szatmár és Bereg vármegyében hol alakultak, nőegyletek, milyen céllal és mennyi bevételre tettek szert. Végül eljutottam a Nyíregyházi Jótékony Nőegylet történetének a bemutatásáig és először is arra kerestem a választ, hogy mikor is alakult meg az egyesület pontosan, hiszen, ha valaki érdeklődik utána különböző dátumokkal találja magát szembe, de én végül 1846 mellett tettem le a voksom. Az alapszabályon keresztül megvizsgáltam, hogy milyen céllal jött létre, kik lehettek a tagjai, kik alkották a szervezetét és ők milyen feladatokat láttak el, hogyan működött a közgyűlés és miképpen kezelték az egyesület vagyonát. Mindezek után ismertettem, hogy egyesületünk milyen intézményeket tartott fent és mi volt a küldetésük.

A zárásban pedig megemlítem azokat az okokat, hogy milyen események jutatták el a nőegyletet és az iskolát, hogy befejezze munkásságát. A feldolgozás során felhasználtam nyomtatott és levéltári forrásokat, valamint a Nyírvidék néhány korabeli kifejezetten a nőegyletről szóló cikkeit.

Az egyesülési jog története, kialakulása Magyarországon:

Az egyesületek legkorábbi megjelenése egészen a középkorig nyúlik vissza, de fontos megemlíteni, hogy a szó mai értelmében egyesületnek nevezett testületek még nem léteztek. Ezek inkább egyházi vagy városi testületek voltak. A városi jogon belül a céhek 14. századi megjelenésével kerülnek be a magyar jogrendbe. A céhek sem tekinthetők a mai értelemben vett egyesületnek, az azonos foglalkozást űzők érdekvédelmi testületei voltak, amelyek alapszabállyal rendelkeztek és tagjai számára követendő magatartást állapítottak meg. Jellemzően oktatási, segélyezési tevékenységet folytattak, betegekről és árvákról való gondoskodással kapcsolatos feladatokat láttak el. Az alapszabály, a tagok meghatározott feladatai, a tevékenységi körök meghatározása teszi nagyon hasonlatossá ezeket a testületeket a majdan létrejövő egyesületekkel.¹

A középkorra jellemző másik fontos szerveződési forma az egyházhoz kötődik, ezek elsősorban segélyező vagy dalos társaságok voltak, illetve klerikus szerveződések.² Abban különböztek a mai értelemben ismert egyesületektől, hogy nem volt szükségük jogi személyiségre, mert nagyobb szervezet állt mögöttük, például az egyház. A törökellenes küzdelem hatására a lakosság nagy része felfegyverkezett, ami kedvezett a lövészegyuletek kialakulásának, ezek a 17. századra már társasági létformává alakultak. A felvilágosodás eszméinek megjelenése magával hozta a szabadkőműves mozgalom megjelenését Magyarországon. 1770-ben Eperjesen alakul az első páholy.³ A páholyok már alapszabállyal, pénztárral és önálló vezetéssel rendelkeztek, az alapításhoz egy minimális taglétszámot is meghatároztak.

A céhek feloszlását követően a 17-18. században nagy számban alakulnak az egyesületek. Ezek jellemzően tudományos, művészeti céllal jöttek létre, de nagy számban alakultak misztikus, titkos társaságok is. A 18. század vége felé gazdasági, hazafias tevékenységet folytató egyesületek lettek az általánosak. E korszakban az egyesületek minden körülmények közt állami engedélyre szorultak a politikai jellegű egyesületek létrehozása és az abban való részvétel büntetendő cselekménynek számított. Jellemzően állandó vagy alkalmi cél elérését szolgálták. 1848/1849 előtt az uralkodó engedélyével lehetett egyesületet alapítani.⁴

Az egyesülési jog kodifikálása a 19. századra tehető, de a századfordulón az engedélyező hatóság sem használta egyértelműen a fogalmat. Az egyesületi nyilvántartásokban szerepelnek az 1872. évi ipartörvényt követően a gazdálkodásra alakult részvénytársaságok és hitelszövetkezetek, illetve más banki tevékenységet folytató egyesületek. Ezeken kívül a hitközségeket is egyesületként jegyezték be.⁵ A fogalom meghatározásának egyébként számos kísérlete volt például Tóth Árpád például több meghatározást is végigvitt. Először a Magyar Jogi Lexikon 1904-es kísérletét emeli ki, amely a társasághoz, a társulathoz, az egylethez és az intézethez képest definiálta a fogalmat. Eszerint az egyesület természetes vagy jogi személyek közt, meghatározott célra és szervezeti formában létesült intézményforma; szinonimája a

¹ SZABÓNÉ, 2014. 11.

² SZABÓNÉ, 2014. 11.

³ SZABÓNÉ, 2014. 11.

⁴ SZABÓNÉ, 2014. 12.

⁵ DUDÁS, 2016. 6.

társulat és az egyesület; a társaságtól annak gazdasági, vagyoni célja különbözteti meg, valamint az, hogy az egyesület mindenképpen jogi személyiséggel bír, míg a társaság nem.

Tóth Árpád az egyesületek kialakulásához különböző kritériumokat is szabott: (1) közhasznúnak tekintett célra, (2) (döntően) magánszemélyek (3) önkéntes, (4) anyagi áldozattal, fizetéssel (adakozással) járó, (5) intézményesült (megfogalmazott szabályokat követő) szövetkezésének köszönhetően működnek, és (6) amelyek fölött a hatóság csupán felügyeletet lát el, de maguk nem hatósági intézmények.⁶

Dobrovits Sándor pedig úgy vélte, hogy a konkrét feladatra létesült szerveződések közül azok tekinthetők egyesületnek, amelyek nem kereseti (üzleti) célból alakultak, nem alkalmi jellegűek (mint amilyenek például a szoborbizottságok), és a tagokat jogilag kötelezik.⁷

Az egyesületek történetének további szakaszában is tilalmazott lesz az állam, illetve az állam feje elleni összeesküvés. A szigorúság később fokozatosan enyhül és létrejön egyfajta szokásjog, mivel az egyesületekről szóló törvény sokáig nem született meg, 1919-ből való egy néptörvény általánosságban rendelkezett az egyesülés szabadságáról, igazi széleskörű szabályozásra az 1989. évi 2. tc.-ig kellett várni. A törvényes feltételeket belügyminisztériumi rendeletekkel teremtették meg.⁸

Fontos megemlíteni azt, hogy az egyesületeknek a legfontosabb szabályozást az alapszabály jelentette, amit jogszabálynak is tekinthetünk. Az alapszabály mindig az egyesület nevének bemutatásával, és ha van, a pecsétjének a leírásával indul. Minden esetben elsődleges a célok megfogalmazása, illetve ezeknek a céloknak az eléréshez milyen eszközöket használnak fel. Ezután leírja melyek a tagok kötelességei és jogai. Elkülönítenek rendes, pártoló és tiszteletbeli tagokat. A választás, választhatóság, tagdíjfizetés, szavazás is szabályozva van. Az egyesület tisztségeinek és a szervinek a működésére is ki kell térnie egy alapszabálynak.

Összességében tehát kijelenthetjük, hogy a kiegyezés utáni korszak polgárosodás alkotmányosságának alapvető kritériuma az egyesülési és gyülekezési szabadság. Egyesületet, addig is alapíthatott bárki, de az állam kiharcolta magának a jogot arra, hogy az egyesület jogi személyként elismerje. Az egyesülés joga azt definiálja tehát, hogy a polgár szabadon tarthat gyűléseket és hozhat határozatokat, akár közügyben, akár a magánszféra ügyeiben. Fontos engedmény volt az 1868-ban az, hogy az egyesület nyelvét az alapítók szabadon megválaszthatták. Megállapíthatjuk azt, hogy az egyesülési és gyülekezési jog elismerésének köszönhetően Magyarországon a XIX. század második felében a nőegyletek száma növekedésnek indult.

A nőegyletek, kialakulása, szerepük:

A felső és középosztályokban már az 1810-es évek környékén megjelenik a törekvés arra, hogy a nők is bekapcsolódhassanak a társadalmi életbe. Tehát már a reformkorban is születtek nőegyletek, de virágzásukat a dualizmus korára tehetjük. Az európai hagyományokhoz

⁶ DUDÁS,2016.6.

⁷ DUDÁS,2016.6.

⁸ DUDÁS,2016.7.

hasonlóan, Magyarországon is a visszahúzódás uralta a nők társadalomban betöltött szerepét. Ennek oka a sok évszázad alatt kialakult nőkép folyománya. A keresztény gondolkodók az erkölcsi romlástól, a család széthullásától félték.⁹ A templom- konyha-gyerek (Kirche-Küche-Kinder) hármasság uralkodik rajtuk.¹⁰ Ha már szóba került a keresztény gondolkodás és az erkölcs, akkor fontos megemlíteni, hogy a nőegyletek jelentős jellemvonása az erősen vallásos jelleg, amely az együletet létrehozó eszmei mozgató volt.¹¹ A vallási alapon működő, többnyire izraelita együletek ugyanúgy épültek fel, mint a nem felekezeti egyesületek. Az izraelita egyesületeknek az alapítói elsősorban jobb módú, a modernizáció útjára lépett családok, nőtagjaiból kerültek ki. Az izraelita nőegyletek céljaikat, szervezeti felépítésüket, működési rendjüket, mint minden más egyesület alapszabályban rögzítette¹². Céljuk volt a hitközség területén élő szegények támogatása, nők, gyermekágyasok, keresésképtelenek és az árvák támogatása, de érdekességként megemlíteném, hogy a pécsi és a mohácsi egyület alapszabályában a szegény lányok házasságkötéséhez anyagi támogatással hozzájárultak.

A nem kifejezetten egyházi alapítású s irányítású egyesületekben is a karitás-tevékenységvallási, erkölcsi alapon nyugodott. Általánosan jellemző vonás a dualizmus kori nőegyletekre mindenekelőtt az, hogy az alapítók vidéki gentry-arisztokrata, majd a későbbi évtizedekben a módos, polgári rétegek asszonyaiból tevődtek ki. Közös tulajdonsága a dualizmus kori együleteknek, hogy vagy korlátozott, vagy szélesebb körű reformok sürgetésével a nők társadalmi helyzetének javítását tűzték ki célul.¹³

A nőknek a család ellátása mellett a legfontosabb szerepük a jótékonykodásban volt, így a 19. században megalakuló nőegyleteknek a többsége a jótékonykodással foglalkozott. A polgárosodó társadalom nagy asszonyai jótékonybálok szervezésével, lelkes pénzgyűjtő akciókkal vették ki részüket a közösségi tevékenységből. A női egyesületek tevékenysége több irányban működött, leginkább jelentős a segélyező tevékenység. Ennek keretében árvaházakat, önszegélyező egyesületeket alapítottak, ingyen konyhákat működtettek.¹⁴ A férfitársadalom pedig felháborodva, sok esetben megbotránkozva nézte végig a társadalomban aktivizálódó hölgyeket, mert a kor közzelfogása szerint a nőknek otthon, a családi fészekben van a helyük.

Én összességében úgy értékelem, hogy a nőegyletekben a legfontosabb feladatokat a művelt, felvilágosult családok nőtagjai végezték, elsősorban a nagyvárosokban. Vidéken a hagyományokhoz jobban ragaszkodó családok női tagjai inkább az olvasóegyleti tevékenységben vettek részt.¹⁵ Ezeknek az volt a szerepe, hogy a kultúrát közvetítsék a vidéki lakosság számára. A dualizmus kezdeti időszakának egyület-alapítási hulláma a századvégre lepadt és a nőegyletek száma is jelentősen csökkent. György Aladár egy vezércikkben abban látta meg a hanyatlás okát, hogy mindenütt túl sok egyület alakult, melyek nem voltak igazán

⁹ KÉRI, 2008. 77.

¹⁰ SZABÓ, 1992. 228.

¹¹ NAGYNÉ, 1969. 127.

¹² RADNÓTI, 2006. 132.

¹³ NAGYNÉ, 1969. 127.

¹⁴ SZABÓNÉ, 2014. 19.

¹⁵ SZABÓNÉ, 2014. 21.

életképesek. Ez szerintem azzal magyarázható, hogy nem arra alkalmas személyek váltak egyleti vezetőkké, hanem gyakran a főbb urak feleségei.¹⁶

A nőegyletek társadalmi összetétele:

A külföldi és hazai társadalomtörténet-írás az egyesületeket polgári természetű szervezeti formának tarja, amelyek nyugati mintára kerültek Magyarországra olvasóköri, szabadkőműves páholyok, tudományos társaságok formájában. Azonban, hazánk sajátos társadalmi fejlődésének köszönhetően, az egyesületek alapítói és tagjai között inkább a nemesek és az arisztokraták találhatók. A nőegyletekben is ez a helyzet volt az uralkodó, de a tagokban, a vezetőségben és leginkább a védnők között, a reformkorban és a dualizmus korában egyaránt nemesek, sőt arisztokraták is nagy számban előfordulnak. Ez nem jelenti azt, hogy a polgári származásúak nem voltak a nőegyletek tagjai, de egyletenként változott, hogy milyen volt a különböző társadalmi rétegek aránya.¹⁷

Azt pedig, hogy miképpen épült fel szerkezetileg egy nőegylet a dualizmus korában, azt az 1817-ben alapított Pesti Jótékony Nőegylet példáján keresztül szeretném bemutatni. A pesti nőegylet szervezete hierarchikus felépítést mutatott és a szerkezet nagyjából illeszkedett is a fent már említett társadalmi összetételhez. Legfelül a védnökő helyezkedett el, akinek feladata nem csak a reprezentáció: a közgyűléseken a választásokkor ő elnökölt és szükség esetén a választmány ülésén is részt vett; negyedévenként jelentést kapott a választmánytól és az uralkodó felé képviselte az egyletet.¹⁸

E posztot az alapításkor Hermina nádorné töltötte be, de korai halála miatt Mária Dorottya nádorné örökölte meg a tisztséget. A védnökasszony alatt az elnöknő állt. Ezt a posztot az alapításkor Teleki László gróf özvegye, tehát főrendű töltötte be 1833-ig, utána pedig egy nemes asszony, aki egy görögkeleti nagykereskedő felesége volt és az 1840-es években ismét egy arisztokrata, gróf Károlyi Györgyné. Az elnöknő vezette a választmány üléseit és ők együtt hozták a szegények támogatására vonatkozó döntéseket. A következő szinten a segédasszonyok között is találunk nemeseket, sőt főrendűeket is, akik mellett a többség polgári foglalkozású családban élt: férjük kereskedő, kádár, asztalos, kovács, szabó, festőművész-rajztanár.”¹⁹

Láthattuk tehát a példán keresztül, hogy az egyleti életbe inkább az arisztokrata rétegek volt a lehetősége bekapcsolódni. Ők voltak az elit képviselőinek feleségei, akik rendelkeztek elégséges anyagi bázissal és szabadidővel.²⁰ Azonban tudjuk azt is, hogy a dualizmus ideje alatt az ipar is fejlődésnek indult és e fejlődés hatására a társadalom is átalakult. A nők bizonyára elkezdtek dolgozni az ipari üzemekben, ennek hatására megszülettek a munkás nőegyletek a szociáldemokraták támogatásával. Így már nemcsak a főúri réteg és a középosztály tagjai

¹⁶ KÉRI,2008.86.

¹⁷ DUDÁS,2016.10.

¹⁸ TÓTH,2006.155.

¹⁹ TÓTH,2006.155-156.

²⁰ DUDÁS,2016.11.

kapcsolódhattak bele a társadalmi életbe, hanem a kevésbé tehetősek is, például gyári munkások, házi cselédek, háziipari munkások is.

Megállapításként elmondható, hogy az egyetek a polgári eszményt terjesztették, találkozási lehetőséget biztosítottak az eltérő társadalmi osztályokból valóknak. Polgári értékeket képviseltek, és a civil szférát erősítették.²¹

Néhány fontosabb magyarországi nőegylet:

Igaz, hogy én a pályázatomban a nyíregyházi egyesülettel foglalkozom részletesen, de néhány híresebb egyesületet megemlítenék.

1. Az első, és az egyik legfontosabb az 1817-ben alapított Pesti Jótékony Nőegylet, amit korábban Pesti Jóltévő Asszonyi Egyesületnek is neveztek. Az egylet alapítása után két évvel hozták létre a szegény gyerekek iskoláját, ahol árvákat és azokat a gyerekeket tanították, akik nem jutottak hozzá otthonukban a megfelelő ellátáshoz, ezért koldulni kényszerültek. Az alapvető ismeretek elsajátítása mellett itt mesterségeket is tanulhattak a gyerekek. Másik fő tevékenységük a munkaképtelenekről való gondviselés és a betegek gyógyításának segítése. Emellett alamizsnát is osztottak a rászorulóknak. A betegek gyógyításához pedig úgy járultak hozzá, hogy segítettek a korházi kezelési költségek fedezésében, és a gyógyultak számára megalapították Józsefvárosban a lábadozók otthonát.
2. 1861. március 15-én alapította meg özv. Damjanich Jánosné, özv. gr. Batthyány Lajosné és gr. Zichy Pál Ferencné a Magyar Gazdasszonyok Országos Egyesületét. Fő céljaik között szerepelt a szabadságharcban elhunyt hősök árváinak a támogatása, ezért 1866-ban árvaházat is felállítottak. Az ott élő lányok részére pedig elemi és polgári iskolát is szerveztek.
3. 1866-ban hozták létre a Pesti Izraelita Jótékony Nőegyletet. Ők is állítottak fel árvaházat, ingyen konyhát is működtettek, valamint gyermekágyas otthonot biztosítottak, és ezen kívül még más területeken is segítséget nyújtottak a nőknek és a szegényeknek.
4. 1884-ben ismét egy országos hírnevű egylet alakult, a Mária Dorothea Egyesület, ami Magyarország tanítónőinek $\frac{1}{4}$ részét tömörítette. Az egyesület József főherceg leányának a védnöksége alatt állt. Főbb célkitűzései a következők voltak: a nemzeti nőnevelés megszilárdítása és fejlesztése, a tanítónők anyagi és társadalmi helyzetének javítása.²²

A nőegyletek száma a statisztika szerint a dualizmus kori Magyarországon:

Jótékony egyleteink száma 225, melyek összesen 43095 taggal rendelkeztek, ebből alapító 5439, pártoló 3466, rendes 33338,852 pedig egyéb tag volt. A bevétel 485 137 forint, a kiadás

²¹ DUDÁS,2016.11.

²² KÉRI,2008.82.

433 630 forint, az egyleti vagyon értéke 2.267 096 forint-ra rúgott. Ebből a 225 jótékony egyletből 148 a nőegyletek száma, akik összesen 23325 taggal rendelkeztek és 253088 forint fölött volt a bevétel²³.

A táblázatot a Statisztikai Hivatal által kiadott közlemény alapján készítettem el. Megyénkre vonatkozóan is igaz az állítás, hogy a nőegyletek száma a dualizmus időszakában ténylegesen növekedésnek indult. A legkorábban nálunk Nyíregyházán alakult meg az Izraelita Nőegylet 1861-ben, legkésőbb pedig Kisvárdán, szintén felekezeti alapon a másik Izraelita Nőegylet. Minden egyesületnek azonos céljai voltak: árvák, özvegyek, szegények gyámolítása. A beregszászi egyesületnél látható egy kisebb eltérés, itt polgári leányiskolát és kisdédóvót állítottak fel, illetve Nagybányán a háziipar fejlesztését is kitűzték célul. A legtöbb taggal a nagykárolyi nőegylet rendelkezett, összesen 193 fővel, ezt követte a beregszászi 159, majd a munkácsi egyesület 140 taggal. Negyedik a nyíregyházi nőegylet 130 taggal. Ötödik a kisvárdai 104, hatodik az izraelita egylet Nyíregyházán 100 taggal. A legkevesebb taggal Nagybánya rendelkezett 47 fővel. A tagdíj értékét egyedül Nagybányán nem kötötték ki konkrétan, itt önkéntes adakozásból folyt be az összeg. A legnagyobb bevétellel, kiadással és egyleti vagyoni értékkel a beregszászi egyesület rendelkezett. Őt követte a nagykárolyi, majd a nagybányai egylet. Munkács a negyedik, a nyíregyházi nőegylet pedig ötödik helyen szerepelt. Hatodikként végzett a nyíregyházi, hetedikként pedig a kisvárdai izraelita nőegylet. Bár az egylet vagyoni értéke Kisvárdának volt több valamennyivel.

Dualizmus kori nőegyletek Szabolcs, Szatmár és Bereg vármegyében							
BEREG MEGYE			SZABOLCS MEGYE			SZATMÁR MEGYE	
Az egylet székhelye:	Beregszász	Munkács	Kisvárdá	Nyíregyháza	Nyíregyháza	Nagybánya	Nagykároly
Az egylet neve:	Beregszász és Vidéke Nőegylet	Segélyező Nőegylet	Izraelita Jótékony Nőegylet	Nőegylet	Izraelita Nőegylet	Nőegylet	Nőegylet
Az egylet alakulása:	1873	1872	1876	1870	1861	1862	1874
Célja:	Polgári leányiskola és kisdédóvó felállítás	Az árvák és az özvegyek segélyezése, közművelődés, köznevelés elmozdítása	Zsidó vallású, jó erkölcsű szegények nyomorát enyhíteni és az árvák nevelése	Árvák gyámolítása	Özvegyek, árvák ápolása	Segélyezés, árvák oktatása és óvása a háziipar fejlesztése	7 árvaleányt segélyező árvaház fenntartása és szegények segélyezése
Alapító tag:	25	7	0	99	22	13	83
Pártoló tag:	33	0	0	31	2	0	0
Rendes tag:	43	117	104	0	76	31	110
Egyéb tag:	58	16	0	0	0	3	0
Tagdíj/Év:	6 forint.	4 forint.	20 kr.	23 forint.	40 kr/hónap	önkéntes adakozásból	5 forint.
Évi bevétel:	3759 forint, 30 kr.	650 forint.	329 forint, 40 kr.	879 forint, 64 kr.	447 forint, 93 kr.	1866 forint, 36 kr.	2835 forint, 38 kr.
Kiadás:	4038 forint, 91 kr.	565 forint.	283 forint, 25 kr.	854 forint, 14 kr.	445 forint.	1666 forint, 35 kr.	1922 forint, 41 kr.
Az egylet vagyoni értéke:	12517 forint.	4716 forint, 26 kr.	600 forint.	2243 forint, 26 kr.	570 forint.	2000 forint.	11630 forint, 09 kr.

24

²³HIVATALOS STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK. MAGYARORSZÁG EGYLETEI ÉS TÁRSULATAI 1878-ban,1880,9.

²⁴ HIVATALOS STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK.MAGYARORSZÁG EGYLETEI ÉS TÁRSULATAI 1878-ban,1880,52-53,238-239,240-247

A Nyíregyházi Jótékony Nőegylet története:

Nehéz pontosan meghatározni a nőegylet kialakulásának dátumát. Már az 1840-es években is találkozhattunk jótékonyági kezdeményezésekkel városunkban. Menjünk vissza egészen 1846-ra, amikor városunk nemesebb lelkű asszonyai óvoda és kórház megépítésén, majd 1851-ben a teljesen árva leánygyermek felkarolásán és árvaház létrehozásán fáradoztak, természetesen nem feledkezve meg a szegények istápolásáról sem. Egyébként, Fényes Elek Geographiai szótárában felsorakoztatja Nyíregyháza nevesebb intézményeit, és a következő említéseket tette az akkor már hat éves nőegyletről: „kórház, melynek tőkéje csak néhány ezer forintból áll ugyan, de a város által, mely jövedelmekkel dotálva és a hat éve alakult helybéli nőegylet által évenkénti fizetések vállalásával, oly állapotában van máris, hogy olykor 20 beteget is képes naponként befogadni.”²⁵

Azt pedig ismerjük, hogy az 1848-49-es szabadságharcunkat az önkényuralom követte, ami bizonyos akadályokat gördíthetett a humanitárius egyesületek létrejöttének, illetve működésének az útjába. Ezzel magyarázható tehát az, hogy egyesületünk megszületését több évszámhoz is köthetjük. A statisztikai közleményben, amit 1880-ban adtak ki, az 1870-es év szerepel, a nőegylet alapszabályát pedig 1887-ben fogadták el, tehát ezt is tekinthetnénk az egylet alapítási évének. A Nyírvidékben pedig a következők olvashatók: „régén érezve hiányát egy jótékony nőegyesületnek, amilyenek létezésével hazánk majdnem minden megyéje és nagyobb városa dicsekedhetik mi is óhajtván városunkat azok közé sorozhatni, ami mindenkor a műveltség előrehaladásának biztos jele, megalakítottuk nőegyesületünket 1866-ik évben.”²⁶ A fentiekre hivatkozva én azt gondolom, hogy az 1846-os évet elfogadhatjuk az indulás dátumának, és mivel utolsó ülését 1946. augusztus 8-án tartotta elmondhatjuk, hogy a nőegylet kerekén 100 évig állt fent. A célokat a következőképpen fogalmazták meg: „többirányú jótékonyágán kívül, egyesületünk kiváló céljául tűzte ki egy árvaház létesítését.”²⁷ Egyébként majd látni fogjuk, hogy az alapszabályban a célok kibővültek. Azt pedig, hogy az egylet miképpen működött, hogyan épült fel, azt az alapszabály alapján fogom bemutatni.

A Nyíregyházi Nőegylet Alapszabályai:²⁸

I. Az egylet címe és célja

Először is a szabályzat 1886. március 28-án kelt és a királyi belügyminisztérium 1887. március 18-án fogadta el.

1.§ .Az egylet címe: Nyíregyházi Nőegylet

2.§. Az egylet célja: Emberbaráti jótékonyág gyakorlása, főleg árvák ápolása, illetőleg fenntartása és a női házi-ipar terjesztése.

²⁵ FERENCNÉ, 1987.14.

²⁶ NYÍRVIDÉK, 1867. december 1.

²⁷ NYÍRVIDÉK, 1867. decmeber 1.

²⁸ MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG-MEGYEI LEVÉLTÁRA (továbbiakban: MNL SZSZBML) VIII.606.1.d.f.pall. A nyíregyházi Nőegylet alapszabálya.

3.§. Az árvák felvétele: Minden vagyon és pártfogó nélkül maradt,2. évüket betöltött árva leánygyermek, akik 12 éves koruk betöltéséig élelemmel, ruházattal ingyen ellátnak és iskoláztatnak. Tizenkettedik évük betöltése után alkalmas helyekre szolgálatban vagy pedig örökbe fogadnak, kiadtnak oly írásbeli kötelezettség mellett, hogy a szolgálatba vett árva testi és erkölcsi nevelését el nem hanyagolják, s őt az egyesület tudta nélkül a szolgálatból el nem bocsátják. Ilyen felügyeletet az elnökség a választmánnyal együtt 18 éves korukig gyakorol az árvák felett.

4.§. Az árvák az egyesület által vallásfelekezeti különbség nélkül vétetnek fel és pártfogoltatnak.

II. Az egyesület tagjai

5.§. Az egyesület tagja lehetett minden nő és férfi, vallási és nemzetiségi különbség nélkül, aki a kitűzött nemes cél előmozdításához ezen alapszabályok értelmében áldozattal járul.

6.§. A tagok: Alapítók, Rendesek, Pártolók, Segélyezők, Tiszteletbeliek.

7.§. **Az alapító tagok** azok, akik az egyesület számára legalább 50 forint tőkét ajánlanak fel és azt készpénzben egyszerre lefizetik, vagy ha magoknál rendes kötvény kiállítása mellett megtartják, s attól évenként 6%-ot fizetnek.

8.§. **Rendes tagok:** az egyesület pénztárába évenként 3 forintot fizetnek.

9.§.**Pártoló tagok:** az egyesület pénztárába évenként 2 forintot fizetnek. Az alapító és a rendes tagokhoz hasonlóan indítványozási és szavazati joggal rendelkeznek, de az igazgató választmányba be nem választhatók.

10.§.**Segélyező tagok:** ők évenként egyszer tetszés szerinti adománnyal járulnak hozzá az egyesület pénztárának a gyarapításához.

11.§.**Tiszteletbeliek** azok, akiket az egyesület céljai körül szerzett érdemeiknek köszönhetően a közgyűlés a választmány ajánlatára választ meg.

12.§. A tagsági kötelezettség csak azon esetben szűnik meg,ha az illető tag írásban kijelenti,hogy nem kíván többé tagja lenni az egyesületnek.

III. Az egyesület szervezete

Az egyesület szervezetét a következő személyek alkotják:

14.§. **A védnök:** az ő hatásköréhez tartozik az egyesület szellemi és anyagi felvirágoztatásán működni.

- jogában van a tisztújító közgyűléseken elnökölni.
- általános szavazati joggal bír.
- az egylet pénztári állásáról magának kimutatást kérhet, a bevételi és a kiadási naplókat megtekintheti.

15.§. **Az elnököt** az egylet tagjai közül a közgyűlés által 3 évre választották.

- a közgyűléseken és a választmányi üléseken elnököl.
- a határozatokat kimondja, jegyzőkönyvbe veteti, s azoknak végrehajtását eszközli.
- megkötí az egylet érdekében a választmány által elrendelt szerződéseket, s azokat 2 választmányi taggal aláírja.
- felügyeli, hogy az alapítványi tőkék után a kamatok pontosan befolyanak-e.
- fizetéseket utalványoz, 10 forint-ig segélyezhet, amiről a választmánynak jelentést tesz.
- nála van az egylet pecsétje, s azt hivatalos levelezéseinek és beadványainak használja.
- hatóságok irányába az egyletet képviseli, az egylet érdekében szükséges felhívásokat, okmányokat a titkárral együtt aláírja.
- elnöki intézkedéseiről a választmánynak utólagos jelentést tesz, az igazgató választmányt a szükséghez képest összehívja.
- Az egylet elnökei között tudhatjuk dr. Bencs Kálmán, polgármester, kormányfőtanácsos feleségét is.

16.§. **Az alelnök:** a közgyűlés által az egylet tagjai közül 3 évre választanak.

- az elnök távolléte vagy akadályoztatása esetén, az elnöki kötelességeket elnöki megbízás folytán egymást felváltva teljesítik.
- az elnököt az egylet céljainak kivételében támogatják, akadályoztatásuk esetében helyettest a választmány saját kebeléből jelöli ki.
- alelnöki szerepet töltött be Sexty Judith és Hartstein Sándorné.

17.§. **A pénztárnokok:** az egylet tagjai közül a közgyűlés által 3 évre választanak.

- vezeti az egylet minden pénzügyi bevételeit és kiadásait, azokról könyvet készít.
- a bejövő alapítványi tőkét, azok kamatait és a tagsági díjakat az illetőktől nyugta mellett beszedi.
- csak az elnök vagy a megbízott alelnök által írt nyugtára fizet.
- számadását a megvizsgálás végett minden év végén a választmány elé terjeszti.

18.§. **A titkár:** a férfiak közül választották meg 3 évre a közgyűlés által.

- segédkezet nyújt az elnökségnek az ügyek és a levelek elintézése körül.
- a közgyűlési és a választmányi ülési tárgysorozatot az elnökkel együtt megállapítja.
- a közgyűléseken, valamint a választmányi gyűléseken indítványokat tehet és szavazati joggal bír.
- Az egyesület titkárai között volt dr. Müller Ferenc és kihagyhatatlan Leffler Sámuel (1851-1915) örökös nőegyleti titkár tevékenysége. Leffler Sámuel Rimaszombaton született és 1874-ben jött Nyíregyházára. Érkezése után azonnal elvállalta az egyesület titkári teendőit és még sok más szolgálatot is teljesített.

19.§. **A jegyző:** minden gyűlés jegyzőkönyvét vezeti, és ezeket gondosan megőrzi. A főkönyvbe való beíratásukról gondoskodik, a gyűléseken szavazati joggal bír.

20.§. **Az igazgató választmány:** 40 taggal rendelkezett, tisztviselőkből állt, akiket az alapító és a rendes tagok közül választottak szótöbbséggel a közgyűlés által. Férfi ezt a tisztséget nem tölthette be.

- az igazgató választmány az alapszabályok értelmében célra vezető javaslatokról gondoskodik, azokat a közgyűlés elé terjeszti.
- az egyesület vagyonát gondozza s felügyel annak érdekében. Pénztár vizsgálatot tarthat.
- a felveendő árvek számát s felvételi módját meghatározza az egyesület ügyvitelének kezelési rendszerét megállapítja, elfogadott határozataival az elnökségnek utasításokat ad.
- ha szükséges rendkívüli közgyűlés összehívásáról gondoskodik.
- ha jogérvényes határozatot hoznak, akkor az elnökön kívül 10 tag jelenléte szükséges, ha a létszám nem elegendő és határozat nem hozható, akkor az újra egybehívott választmányi gyűlésen megjelent tagok jogérvényesen határoznak.

21.§. **A szertárnok:** kötelessége az árveház élelmiszereiről és a ruhaneműiről gondoskodni, megőrizni és azokat az ápolónő részére kiosztani. Ezeknek működéséről rendes könyvet vezet.

22.§. **Az árveházi felügyelők:** kötelességük az árveház gyakori meglátogatása, annak állapotáról alapos tudomást kell szerezni és a tapasztalatokat, főleg a hiányokra nézve az elnökségnek jelenteni.

23.§. Az egyesület összes tisztviselőit, s a választmányt a közgyűlés választja közfelkiáltással vagy titkos szavazattal.

24.§. A nőegyletnek elősorolt hivatalnokai az egyesület nemes célja iránt való tekintetből, minden díj nélkül teljesítik a megbízásukat.

IV. A közgyűlés

25.§. A közgyűlést alkotja az egyesület mindennemű tagja és hivatalnokai.

- rendes közgyűlést évenként kétszer, január és július hónapban tartanak.
- a közgyűlést az elnök hívja össze a titkár vagy a jegyző által készített felhívás által.
- a teendőkhöz tartozik: a lefolyt félévi működés áttekintése, a további intézkedések irányának a kijelölése, az évi számadások megvizsgálása, az alapszabályoknak a szükségessé vált módosítása, mely esetben két harmadrész szavazattöbbség kívánatik.
- érvényes határozat hozatalára a jelenlévők viszonylagos többsége szükséges.
- egyenlő szavazat esetén az elnök szava dönt
- rendkívüli közgyűlés bármikor összehívható 20 tag írásban benyújtott kérésére.

V. Az egyesület vagyona és jövedelme

26.§. Az egyesület vagyona képzett az alapítványi tőkék összege és e tőkék egy részéből szerzett árvaház és telek. Az alapítványi tőkét folyó kiadások fedezésére fordítani nem szabad.

27.§. Az egyesület jövedelmét, mely a folyó költségek fedezésére szolgálhat, alkotják:

- alapítványi tőkék és már tőkésített kamatok.
- a rendes, pártoló és segélyező tagok évdíjai, melyek minden évben július elsejétől november végéig pontosan befizetendők a pénztárba.
- magándalozások és könyöradományok.
- jótékony adományok gyűjtéséből befolyt összegek.
- az egyesület által időnként rendezendő minden nemű jótékony mulatságokból befolyt jövedelmek, melyek, ha nagyobb összeget tesznek ki tőkésítendő, melyek azonban, ha a szükség kívánja, az elnök által folyó költségekbe is utalványozhatók.
- az alapítványi tőkék szintúgy, mint a pénztár egyéb bevételei, gyümölcsözés végett, pénzügyintézetekbe helyezendők.

VI. Az egyesület felosztása

29.§. Ha idővel bármi okból annak szüksége állana elő, hogy az egyesület feloszolják, e felett eleve hirdetett közgyűlésben a megjelölt tagok kétharmad rész szótöbbsége határozhat.

Feloszlás esetén az egyesület mindennemű összes értéke azonnal a takarékpénztárba teendő, s gyümölcsözés végett, a hatóság felügyelete alatt ott tartandó mindaddig, míg a városban egy új alakulandó nőegyesület, annak ezen alapszabályokban kitűzött jótékony célra való fordítását eszközölheti.

VII. Kormány felügyelet

30.§. A kormány felügyeleti jogait az egyesület irányában a fennálló törvények értelmében gyakorolja.

Az egyesület azon esetben, ha az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást meg nem tartja a királyi kormány által, amennyiben további működésének folytatása által, az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdekei veszélyeztetnének, haladéktalanul felfüggesztik, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályszerű vizsgálat eredményéhez képest, feloszlatatik vagy esetleg az alapszabályok legfontosabb megtartása felosztás terhe alatt köteleztetik.

A Nyíregyházi Jótékony Nőegylet munkaterületei:

Három fontos feladatkört látott el városunk egyesülete: (ezeket be is mutatom részletesebben)

1. Az Erzsébet árvaház fenntartása
2. A Női pariskola működtetése
3. Szegények segélyezése

Ezeknek a feladatoknak az ellátására a következő módon hozta össze a pénzt az egyesület: tagdíjakat szedett, műsoros előadásokat, bált, ötórás teát rendezett, alkalomadtán a perselybe pénzt gyűjtött, gondozta az alapítványokat és a tagok minden egyesületi munkát ingyen végeztek.²⁹ Ha már a bálokról szó esett, akkor példaként említenék egy 1893-as farsangi bált, amit az árvák támogatására rendezett a nőegylet, de a rossz idő miatt csak 4 forint néhány krajcár jött össze az árvák javára. Ennek a szegényes eredménynek az oka a szombati szélvihar, amely miatt lemaradt a bálról az egész vidék, de még a helybeliek is megriadtak a rossz időtől- számolt be mindezekről a Nyírvidék.³⁰

Erzsébet árvaház működése: Az 1910-es közgyűlés beszámolója alapján megtudhatjuk, hogy a 3-14 év közötti leánygyermekeket védelemben részesítik, tanítják és nevelik őket. Az árvaházban, hogy ténylegesen otthon biztosítsanak a gyerekeknek, ünnepeket is tartottak, ez a következőképpen zajlott: sok támogató jelenik meg ilyenkor az ünnepélyen, ahol a nőegylet egyik vezetője - most Leffler Sámuel a nőegylet örökös titkára, máskor másik vezető - mond ünnepi beszédet és meghallgatják a leánykák énekét, vesemondását, még a legkisebbeket is³¹. Sőt találunk olyanra is példát, miszerint karácsonykor a legszorgalmasabb árvát kitüntették. 1902-ben például a Korányi Irén alapítvány kamatait, 18 korona 99 fillért Hricsovinyi Anna kapta.³²

Az árvaházat teljes egészében a Nyíregyházi Jótékony Nőegylet tartotta fent, később 1922 őszén hadiárvaházzá alakult és a Pacsirta út 21 szám alatt lévő internátus a népjóléti és a Munkaügyi Minisztérium fennhatósága alá került. Harminc középiskolás hadi árvának adott

²⁹ FERENCZNÉ, 1987.20.

³⁰ NYÍRVIDÉK, 1893. február 5.

³¹ FERENCZNÉ, 1987.17.

³² NYÍRVIDÉK, 1902. december 28.

otthont, mint Erzsébet Hadiárvaház.³³ Igaz, hogy már nem a város jótékony egyesülete tartotta fent az árvaházat, mégis szívesen jöttek vissza egy-egy karácsony estére és adományoztak továbbra is.

Nőiipariskola: 1885. október végén állította fel a jótékony nőegylet a Nőiipariskolát Kovács Gerőné elnök indítványára. Az iskola megszervezője Leffler Sámuel nőegyleti tiktár, főgimnáziumi tanár. Nyíregyháza város vezetősége megértő jóindulattal támogatja a nagyasszonyok munkáját és otthont ad az iskolának. Városunkban ez volt az első nőknek ipari munkát tanító iskola.³⁴

Feladatai:³⁵

- a női kézimunkák rendszeres tanításával, a szükséges elméleti és gyakorlati oktatás megadásával fiatal nőket képesíteni arra, hogy a női kézimunka üzletek hasznos segéd munkásaivá lehessenek, képzettségük kiegészítése után munkaüzletek önálló vezetésére is képesek legyenek, és önálló keresethez jussanak.
- családi körben foglalkozó nőknek a különböző női munkák készítésében alapos képzést nyújtani.
- az intézet alkalmas időben rövidebb tartalmú rendkívüli tanfolyamokat (csipkekészítés, kesztyűvarrás) is rendez a rendes szaktanfolyamokba fel nem vett fontosabb női munkák tanítására. Első ilyen jellegű tanfolyamát december 15-én fejezték be, a hallgatók száma negyven volt, majd a másodikat 1916.január 15-től március 15-ig rendezik. Szaktárgyai: csipkekészítés, felsőruhaszabás, festés, faégetés. A részvételi szaktárgyanként 10 korona.³⁶
- az intézet végzett növendékei a rendelkezésre álló helyhez képest a felügyelőbizottság jóváhagyásával még egy évig foglalkozhatnak az intézetben ügyességük tökéletesítése végett.

Fontosabb igazgatói:

- Kégly Szeréna: az ő idejében vált az iskola a város társadalmi tényezőjévé, az év végi kiállításokon bemutatott szép munkákkal, az országos kiállításokon való sikeres szereplésekkel.
- Kardos István: az iskola átszervezésénél szükség volt az ő szakértelmére, erős kezére és a jótékony egyesület iránt érzett szeretetből vállalta el ezt a feladatot.
- Trajtler Anna: 28 éven át vezette az iskolát. Fő érdemének tekintjük az iskola év végi kiállításait, a tanulók ruhabemutatóit, valamint a népművészet terjesztését és honosítását.

³³ FERENCZNÉ, 1987.17.

³⁴ FERENCZNÉ, 1987.18.

³⁵ MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG-MEGYEI LEVÉLTÁRA (továbbiakban: MNL SZSZBML) VIII.606.1.d.c.pall.A nyíregyházi Nőegylet által fenntartott Nőiipariskola szervezeti szabályzata.

³⁶ NYÍRVIDÉK, 1915. december 23.

A Nőiipariskola fenntartása tehát nagy érdeme a nőegyletnek. Ez az iskola 61 éven át működött sikeresen. Az iskola állami segélyeket is kapott 1900 és 1923 között, de az államháztartás rossz anyagi helyzete miatt megszüntették. Hazánkban alakultak természetesen még más nőegylet által alapított nőipariskolák is, de egyikőjük sem működött ilyen hosszú ideig, mint a mi nyíregyházi nőipariskolánk.

Érdekességek, Nőiipariskola a sajtóban: Nemcsak az árvaház, de a női kézi ipar-tanoda felállításával megszaporodott kiadásainak fedezésére legközelebb műkedvelői előadást rendez, amely alkalommal az Apró félreértések és a Közügyek című szellemes vígjátékok kerülnek színre. Ez előadásokra sikerült dr. Jósa András urat is, a kállói műkedvelő előadásokból is ismert kitűnő műkedvelőt megnyernie a nőegyletnek.³⁷

A Nőiipariskola alapításának évfordulójára hatalmas kiállítást rendeztek 1905-ben. A munkakiállítást meg is lehetett tekinteni 20 fillér belépődíj ellenében. Nemcsak díszmunkák, hanem fehérenemű és számos ruhadarab is megtekinthető. Legcsodálatosabbak az ajour munkák, amelyekkel már szinte túlzásba is estek. Kiemelkedtek például Nagymáté Anna ajour terítői, Flegmann Márta színes, és Juhász Ilonka japán hímzése.³⁸

Szegények segélyezése: Vannak állandóan gondozott szegények (jelenleg 12) és havonta még többen (jelenleg 6-7) részesülnek segélyben a nőegylet anyagi lehetőségeitől függően.³⁹

Az utolsó évek

A Jótékony Nőegylet szorgalmasan tevékenykedett továbbra is, de az évtized végén kitörő háború, mind a nőegylet, mind pedig az általa fenntartott nőipariskola sorsát is megnehezítette. A Nőiipariskolában a tanulók saját anyagból dolgoztak. Szabtak, varrtak maguknak és a családjuknak, rokonaiknak, szomszédjaiknak a tanmenet szerint előírt ruhaféléket. Már az első világháború idején is nehézséget, elnéptelenedést okozott az anyagihiány. Az 1922-23-as tanévben a létszám erősen megemelkedett és öt évig tartott. A harmincas években bizonyos egyenletesség volt tapasztalható. A második világháború idején a drágulás és az anyagbeszerzési nehézségek miatt újra csökkent a tanulók létszáma, az 1942-43-as tanévben már csak 92 fő volt.⁴⁰

Az igazi bonyodalom azonban akkor kezdődött, amikor a háború megközelítette Nyíregyháza területét. A tetőpont tehát az 1944/45-ös tanév volt, amikor csak 14 tanuló iratkozott be. Ennek több oka is volt: egyrészt az anyagihiány és az áremelkedés, másrészt pedig a családokból hiányoztak a férfiak, akik vagy a fronton harcoltak vagy pedig elesetek. Ezért a családok félig felnőtt tagjainak kenyérkereset után kellett nézniük. 1944 októberében, amikor a harcok a városunkhoz értek, akkor minden iskolában megszűnt a tanítás és csak tavasszal vagy a következő télen indult el újra. Ráadásul a Nőiipariskola Kálvin téri épülete is megsérült és a felszerelések jelentős része elveszett, tönkrement. A tanítás gyakorlati munkát igényelt és így nem lehetett ezt újrakezdeni. Az iskola 60. tanévében a diákok bizonyítvány nélkül maradtak,

³⁷ NYÍRVIDÉK,1885.október 18.

³⁸ NYÍRVIDÉK,1905.június 2.

³⁹ FERENCZNÉ,1987,20.

⁴⁰ FERENCZNÉ,1987.25.

az igazgatónő pedig nem kapott fizetést. Az 1945-46-os tanévben, azonban 5 végzős hallgató levizsgázott úgy, hogy a tanárok nem kaptak fizetést.

Záró gyűlés:

A záró gyűlésre 1946. augusztus 8-án az igazgatónő, Trajtler Anna lakásán került sor. Ekkor a nőegylet elnöke Liszkayné Sexty Judith volt. Ezen a gyűlésen dönteni kellett a nőipariskola és a nőegylet sorsáról is. Az igazgatónő beszámolt a nőipariskola épületéről, berendezéséről és arról, hogy az iskola dolgozói semmiféle illetményben nem részesültek. Az 5 hallgató csekély tandíja pedig nem volt elég a fűtés, világítás, posta fedezésére. Az állami segélyből a gyorsan növekvő infláció miatt csak egy füzetet tudtak venni. Az igazgatónő kérte a jogos illetmények kifizetését önmaga és Kovács Gizella részére.

A következő határozat született: a nőegylet vagyona mindösszesen néhány törött vagy kölcsönadott bútordarab maradt. Elismerik, hogy a két személy követelése szorosan meghaladja a megmaradt bútordarabok értékét, de csak ezt tudják felajánlani az adósság rendezésére. Ezt el is fogadták. Zárásként pedig elismerik Trajtler Anna igazgatónő 35 éves munkásságát és két oktatóét, az egyik Imre Anna, műhelyoktató, a másik pedig Kovács Gizella, aki 12 évig legtöbbször ellenérték nélkül, de mégis kiváló munkát végzett. Végül pedig eljutunk addig a szomorú befejezésig, hogy háborús nehézségek miatt a Nyíregyházi Jótékony Nőegylet és az általa fenntartott 61 éve kiváló eredménnyel működő Nőipariskola befejezi munkáját.

Befejezés

Nekem nagy örömömmre szolgált az, hogy az egyesületek, különösen a nőegyletek kialakulását közelebbről is megismerhettem és sikerült magamat egy kicsit beleásni a témába. Számomra nagyon meghatározó az, hogy ilyen szomorú körülmények között, amikor az ország lakosságának több mint a felét szegénység sújtotta, akadtak olyan lányok és asszonyok, akik felkarolták a bajbajutottakat, szegényeket, árvákat, özvegyeket egyaránt. Mindez igaz a felekezeti alapon és a nem felekezeti alapon működő egyesületek asszonyainak tevékenységeire. A céljuk egy volt, hogy igyekezzenek minél több segítséget nyújtani a rászorulóknak. Arra pedig különösen büszke vagyok, hogy Nyíregyházának is voltak nagylelkű adakozói és az ő anyagi támogatásuknak köszönhetően egyesületünk 100 évig sikeresen működött. Persze ők is a helyi társadalom vagyonosabb rétegeiből kerültek ki, de nem rejtőzködtek el komfortos otthonaikba, hanem szívesen támogatták sanyarúbb sorsú embertársaikat. Nem szabad azonban elmennünk amellett, hogy a jólelkű, segíteni vágyó asszonyaink mögött apák és férfiek álltak. Ebben az időszakban ugyanis a családi vagyonnal a férfi rendelkezett. Ezekről a férfiokról biztosan elmondhatjuk, hogy nem hunytak szemet a kor riasztó szegénysége felett. Egészen biztos az is, hogy akadt köztük olyan is, aki ösztönözte is feleségét e nemes célok véghezviteléhez. Akár férjről vagy adakozó feleségről legyen szó, a lényeg az, hogy tudtak adni szívből és önzetlenül. Azt is megállapíthatjuk, hogy a nőegyletek életképessége a tagoktól függött. Az hogy ki, hogyan, s miként vette ki a részét a feladatokból és hogy mennyire volt összetartó egy egyesület, véleményem szerint nagyban befolyásolta a fennállás időtartamát. Én úgy gondolom, hogy városunk egyesületének, iskolájának, árvaházának sokéves fennállását egy összetartó, segítőkész csapat munkájának köszönhettem.

Felhasznált szakirodalom

Levéltári források:

MNL SZSZBML VIII.606.1. d.f.pall. A nyíregyházi Nőegylet alapszabálya.

MNL SZSZMBLVIII.606.1. d.c.pall. A nyíregyházi nőegylet által fenntartott nőipariskola szervezeti szabályzata.

Felhasznált sajtóanyag:

Nyírvidék 1867-1915

Internetes források:

Dudás Ilona Éva: Két miskolci nőegylet első évtizedei a Borsod megyei Nőegylet és a Református Női Filléregylet. Miskolc,2016.[2020.augusztus 25.]

Szabóné Varga Marietta: Az egyesülési jog története Magyarországon 1945-ig.Miskolc,2014. [2020.augusztus 25.]

Dr.Vargha Gyula(szerk) Hivatalos Statisztikai Közlemények. Magyarország egyletei és társulatai 1878-ban. Országos Magyar Kir.Statisztikai Hivatal, Bp,1880[2020.augusztus 25.]

Szakirodalom:

Ferencz Miklósné:A Nyíregyházi Jótékony Nőegylet története 1846-1946.Nyíregyháza,1987.

Kéri Katalin: Hölgyek napernyővel: Nők a dualizmus kori Magyarországon (1867-1914) Pro Pannónia Kiadó Alapítvány, Pécs,2008.

Nagyné Szegvári Katalin: A nők művelődési jogaiért folytatott harc hazánkban (1777-1918). Közgazdasági és jogi könyvkiadó, Bp.,1969

Radnóti Ilona: Izraelita jótékonyági nőegyletek, Baranya megyében, a dualizmus korában. In: Gyáni Gábor(szerk): Nők a modernizálódó magyar társadalomban. Csokonai Kiadó, Debrecen,2006.

Szabó Dániel: A magyar társadalom politikai szerveződése a dualizmus korában. Történelmi szemle,1992 (34. évfolyam)

Tóth Árpád: Asszonyok a városi szegénység ellen. A Pesti Jótékony Nőegylet korai története (1817-1833). In: Gyáni Gábor(szerk): Nők a modernizálódó magyar társadalomban. Csokonai Kiadó, Debrecen,2006.